

8.11.2007

Dnro 977/4/07

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Pasi Pölönen

PÄÄTÖS ASIANOMISTAJAN PÄÄKÄSITTELYYN KUTSUMATTA JÄTTÄMISTÄ KOSKEVAAN KANTELUUN

1 KANTELU

Kantelija pyysi 16.3.2007 päivätyssä kirjeessään oikeusasiamiestä tutkimaan Oulun kärjäoikeuden menettelyä rikosasian käsittelyssä. Kantelija kertoi saaneensa 17.10.2006 kehotuksen ilmoittaa vaatimuksensa asianomistajana kärjäoikeudelle. Hän toimitti avustajansa välityksellä 23.10.2006 kirjeen, jossa hän yhtyi virallisen syyttäjän rangaistusvaatimukseen ja vaati vahingonkorvauksia ja kulujen korvaamista. Kantelija kertoi, että hän tai hänen oikeudenkäyntiasiamiehensä eivät saaneet missään vaiheessa ilmoitusta asian käsittelystä. Kertomansa mukaan kantelija sai vasta jälkikäteen tietää ulkopuolisen ilmoituksen perusteella, että juttu oli jo käsitelty. Kantelija olisi halunnut olla läsnä kärjäoikeuden käsittelyssä.

Kantelijan avustaja tiedusteli kärjäoikeudelta 9.11.2006 kirjallisesti, milloin kärjäoikeus on käsitellyt jutun ja pyysi jäljennöstä mahdollisesta tuomiosta. Kantelukirjoituksen mukaan kantelijan avustaja tiedusteli vielä syytä siihen, että käsittelypäivästä ei ilmoitettu hänelle tai kantelijalle. Avustajan kantelijalle kertoman mukaan syy ei selvinnyt avustajan puhelinkeskustelussa jutun puheenjohtajan kanssa. Kantelukirjoituksen mukaan kärjäoikeuden muusta henkilökunnasta joku oli ilmoittanut, että kutsua ei lähetetty, koska syyttäjä oli ilmoittanut, ettei kantelijan läsnäolo olisi tarpeen.

3 RATKAISU

3.1 Selvitysten sisältö

Kärjäjätuomari kertoi selvityksessään, että kihlakunnansyyttäjän kärjäoikeudelle toimittamasta tuomioistuimelle tarkoitettua muusta tiedosta (haastehakemus/KO-info) ilmenee riidattomasti, että syyttäjä on ilmoittanut, ettei kantelijan henkilökohtainen kuuleminen ole tarpeen ja ettei syyttäjä aja kantelijan vaatimuksia. Kärjäoikeus on lähettänyt kantelijalle kirjallisen vaatimuksen toimittamispyynnön, ja kantelijan avustaja on määrääjässä toimittanut

vaatimukset kirjallisesti. Käräjäoikeus ei ole kuitenkaan kantelijan vaatimuskirjelmän saatuaan lähettänyt hänelle tai hänen avustajalleen oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 15 §:n 1 momentissa tarkoitettua kutsua pääkäsittelyyn. Käräjätuomari totesi, että asiassa on tapahtunut virhe, josta hän on käräjäoikeuden puheenjohtajana vastuussa.

Käräjätuomari totesi, että hän on kuitenkin esitellyt kantelijan vaatimukset käräjäoikeuden istunnossa. Jutun vastaaja myönsi kantelijan vahingonkorvausvaatimukset oikeiksi perusteeltaan ja määrältään. Käräjäoikeus velvoitti antamassaan tuomiossa vastaajan korvaamaan kantelijalle tämän vaatimuksen mukaiset vahingonkorvaukset. Virheestä ei ole aiheutunut kantelijalle taloudellista vahinkoa. Käräjätuomari katsoi kuitenkin, ettei virhe ole mitenkään puolusteltavissa jutun kiireellisyydellä tai laajuudella.

Oulun käräjäoikeuden **laamanni** totesi lausuntonaan, että kantelijan kirjoittamasta voinee tehdä sen johtopäätöksen, että jollakulla käräjäoikeuden henkilökuntaan kuuluvalla on selvistä ohjeista huolimatta ollut väärä käsitys siitä, milloin asianomistaja tulee kutsua pääkäsittelyyn.

Laamanni katsoi, että käräjäoikeuden puheenjohtaja on vastuussa siitä, että oikeudenkäynnissä noudatetaan siitä voimassa olevia säännöksiä. Laamannin näkemyksen mukaan käsillä olevassa tapauksessa pääkäsittelyyn kutsumatta jättäminen on johtunut ilmeisestä huolimattomuudesta. Laamanni yhtyi käräjätuomarin näkemykseen siitä, ettei kantelijalle ole aiheutunut taloudellista vahinkoa.

3.2

Oikeusohjeet

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997; jäljempänä ROL) 3 luvun 10 §:n 1 momentin mukaan jos asianomistaja tai joku muu, jolla on siihen oikeus, on esitutkinnassa tai muutoin syyttäjälle ilmoittanut haluavansa itse esittää haastehakemuksessa tarkoitettua rikoksesta johtuvan yksityisoikeudellisen vaatimuksensa tai jos syyttäjä on ilmoittanut, että hän ei asianomistajan pyynnöstä huolimatta aja asianomistajan vaatimusta, asianomistajalle ja muulle pykälässä tarkoitettulle henkilölle on varattava tilaisuus määräajassa toimittaa tuomioistuimeen vaatimuksensa ja sen perusteet kirjallisena uhalla, että vaatimus voidaan muuten jättää tutkimatta rikosasian yhteydessä.

ROL 5 luvun 15 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan pääkäsittelyyn on kutsuttava asianomistaja, joka on tuomioistuimelle ilmoittanut esittävänsä vaatimuksia ja jonka vaatimuksia syyttäjä ei aja (ks. HE 271/2004 vp s. 40–41). Säännöksen 3 momentin mukaan kutsun yhteydessä on ilmoitettava, minä päivänä ja kellonaikana ja missä istunto pidetään.

ROL 8 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan asianosainen määrätään saapumaan käräjäoikeudessa pidettävään pääkäsittelyyn henkilökohtaisesti sakon uhalla, jollei katsota, ettei hänen henkilökohtainen läsnäolonsa asian selvittämiseksi ole tarpeen.

ROL 8 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan edellä 1 §:ssä säädetty koskee soveltuvin osin asianomistajaa silloinkin, kun hän ei esiinny asianosaisena, sekä hänen ja asianosaisen laillista edustajaa.

3.3

Kannanotto

Oulun kihlakunnan syyttäjänviraston Oulun kärjäoikeudelle 11.10.2006 päivätyn haastehakemus/KO-info -asiakirjan mukaan kantelija on mainittu jutun asianomistajana, jolla on vaatimuksia, mutta jota syyttäjä ei edusta. Kärjäetuomari on antamassaan selvityksessä todennut seikan olevan riidaton.

Totean, että asiassa on menetelty selvästi ROL 5 luvun 15 §:n 1 momentin 3 kohdan vastaisesti, kun kantelijaa ei ole kutsuttu kärjäoikeuden pääkäsittelyyn.

Kärjäetuomari on myöntänyt virheen ja katsonut olevansa siitä vastuussa. Hän on kuitenkin tuonut esille, ettei virheestä ole aiheutunut kantelijalle taloudellista vahinkoa.

Yhdyn selvityksessä ja lausunnossa esitettyyn siitä, että kantelijalle ei ole aiheutunut pääkäsittelystä poissaolostaan taloudellista vahinkoa. Kantelukirjoituksessaan kantelija on perustellut haluaan osallistua pääkäsittelyyn sillä, että hän olisi halunnut saada oikean kuvan jutun vastaajan tekemisistä ja mahdollisista liittymistä autokauppiaisiin. Totean, että ROL 5 luvun 15 §:n 1 momentin 3 kohdan sääntely lähtee siitä, että pääkäsittelyyn kutsuttavalle asianomistajalle tulee turvata asianosaisen asema prosessissa siihen kuuluvine osallistumisoikeuksineen. Muodollisesti ottaen sellainen asianomistaja, jota ei ole kutsuttava pääkäsittelyyn, ei ole rikosjutun asianosainen.

Todettakoon, että sellainen asianomistaja, jonka vaatimuksia virallinen syyttäjä ei aja ja joka tulee kutsua pääkäsittelyyn ROL 5 luvun 15 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisesti, voidaan kutsua kärjäoikeuteen ROL 8 luvun 1 §:n 1 momentin mukaisesti siten, ettei hänen henkilökohtainen läsnäolonsa ole pakollista (ks. myös Frände teoksessa Prosessioikeus, 2003 s. 872). Käsillä olevassa asiassa virallinen syyttäjä on haastehakemus/KO-info -asiakirjassa esittänyt näkemyksensä juuri sanotusta seikasta eli henkilökohtaisen kuulemisen tarpeettomuudesta. Siinäkin tapauksessa, että asianomistajan henkilökohtaista kuulemista ei pidetä tarpeellisenä, tulee asianomistaja joka tapauksessa kutsua pääkäsittelyyn ROL 5 luvun 15 §:n 1 momentin 3 kohdan tilanteissa; tällöin paikalle tuleminen jätetään asianomistajan omaan vapaaseen harkintaan.

Totean vielä, että olen eräässä toisessa kanteluasiassa 6.10.2006 antamassani ratkaisussa (dnro 1074/4/06) esittänyt oikeusministeriön harkittavaksi, olisiko asianomistajalle syytä lähettää muutoksenhakuohjeet tulevaa istuntoa koskevan käsittelyilmoituksen yhteydessä. Tämä olisi tarpeen siksi, että asianomistajalla on oikeus hakea muutosta asiassa annettuun ratkaisuun siitä riippumatta, onko hän käyttänyt asiassa puhevaltaa. Oikeusministeriön oikeushallinto-osaston tuomioistuinyksikkö ilmoitti 19.10.2006 toimittaneensa esitykseni oikeusministeriön oikeushallinto-osaston pysyvälle Sakari-työryhmälle

suosituksin, että käsittelyilmoituksen liitteenä oleviin ohjeisiin lisättäisiin ohje siitä, miten käräjäoikeuden ratkaisuun haetaan muutosta.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen käräjätuomarin menettelyn virheellisyydestä hänen tietoonsa. Lähetän jäljennöksen päätöksestäni myös tiedoksi Oulun käräjäoikeudelle.